

## ปัญหาการคุ้มครองช่วยเหลือพยานในคดีอาญาทุจริต ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ<sup>1</sup>

ไพลิน ทองวงศ์<sup>2</sup>

จากการศึกษาปัญหาการคุ้มครองช่วยเหลือพยานในคดีอาญาทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงหลักการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองช่วยเหลือพยานในการดำเนินคดีอาญาทุจริต แนวความคิดและความเป็นมาของการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือพยาน ตลอดจนวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือพยาน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการคุ้มครองช่วยเหลือพยาน พ.ศ.2562 ทำให้ผู้ศึกษาทราบว่า แม้ในปัจจุบันประเทศไทยได้ตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาการทุจริต ที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก และได้ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาการทุจริต แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปัญหาการทุจริตก็ยิ่งทวีความซับซ้อนและรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการกำหนดแนวทางและการแก้ไขปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาดังกล่าว และสามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการให้ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชน หรือภาคประชาสังคมเพื่อให้ตระหนักถึงภัยร้ายแรงที่เกิดขึ้นและเห็นความสำคัญของปัญหาการทุจริต และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนดังกล่าว รวมทั้งได้กำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการปราบปรามการทุจริต เพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมาตรฐานความโปร่งใสหรือดัชนีรับรู้การทุจริตเทียบเท่าในระดับสากล มาตรการดังกล่าวจึงอาจมีผลบังคับใช้เพียงแคภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเท่านั้น

---

<sup>1</sup>บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการคุ้มครองช่วยเหลือพยานในคดีอาญาทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ฐาตุร ศิริฤทธิ์วัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลิล สิริพิฑูร

<sup>2</sup>นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสงขลา  
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ามาตรการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน รวมถึงกระบวนการและขั้นตอนในการพิจารณาดำเนินการอันเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือพยานยังมีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้เพื่อให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงในหลายประการ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาการไม่สามารถใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานในชั้นพิจารณาคดีได้ ซึ่งตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการคุ้มครองช่วยเหลือพยาน พ.ศ.2562 ข้อ 14 กำหนดว่า “วิธีการคุ้มครองช่วยเหลือพยานตามมาตรการทั่วไป ให้สำนักงานดำเนินการเพื่อจัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้เหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน รวมทั้งมีอำนาจเปลี่ยนแปลงวิธีการคุ้มครองความปลอดภัย โดยอาจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (3) จัดให้มีมาตรการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้” เนื่องจากระบบการพิจารณาคดีทุจริตในชั้นศาล ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.2559 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.2559 ซึ่งบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ในชั้นพิจารณาจะมีการเปิดเผยพยานหลักฐานเพื่อให้คู่ความได้ตรวจสอบโต้แย้งพยานหลักฐาน ทำให้ต้องมีการเปิดเผยพยานหลักฐาน จึงเกิดปัญหาว่า เมื่อคดีขึ้นสู่ชั้นพิจารณา มาตรการดังกล่าวที่ใช้คุ้มครองพยานในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่สามารถใช้อย่างบังคับได้

ปัญหาประการที่สองคือ ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพยานหรือข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนข้อเท็จจริง ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยชี้มูลความผิดทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 91 (2) ที่กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงาน ส่วนงานการไต่สวน เอกสารหลักฐานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนเพื่อดำเนินการทางวินัยต่อไป ซึ่งในการส่งรายงานและส่วนงานการไต่สวนไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของ ผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าว ทำให้มีการเปิดเผยชื่อและถ้อยคำของพยานที่ปรากฏอยู่ในรายงานและส่วนงานการไต่สวน จึงส่งผลกระทบต่อผู้ซึ่งเป็นพยานที่ได้มาให้ถ้อยคำในขั้นตอนการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอาจมีผลต่อความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าว ทำให้เกิดความเกรงกลัว และเพิกเฉยต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และไม่เชื่อมั่นต่อระบบการให้ความคุ้มครองของรัฐซึ่งส่งผลให้กระบวนการตรวจสอบการทุจริตของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้อย่างแท้จริง เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากพยานบุคคล ซึ่งมีส่วนสำคัญในการตรวจสอบการทุจริต และมีความสำคัญในฐานะที่เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการปราบปรามการทุจริต

ปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาระยะเวลาการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือพยานภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยให้ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไป ซึ่งตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการคุ้มครองช่วยเหลือพยาน พ.ศ.2562 ข้อ 18 ที่กำหนดให้การคุ้มครองช่วยเหลือพยานสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเหตุดังกล่าวมิได้กำหนดว่า เป็นเหตุในชั้นการไต่

สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือเป็นเหตุที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยชี้มูลความผิด หรือมีมติวินิจฉัยให้ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไป จึงทำให้เกิดปัญหาว่า การให้ความคุ้มครองพยานซึ่งสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุตามที่กำหนดไว้ดังกล่าว เป็นการสิ้นสุดลงเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยความผิด หรือภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยให้ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไป เนื่องจากการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือพยานมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองทั้งในส่วนของการขึ้นตอนชั้นก่อนพิจารณา ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของพยาน ทำให้พยานสามารถเบิกความในชั้นพิจารณาคดีของศาลได้ และการเบิกความชั้นพิจารณาคดีนับว่าเป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งที่เป็นกลไกทำให้การอำนวยความยุติธรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การให้ความคุ้มครองพยานจึงไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยความผิด หรือภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยให้ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไป เนื่องจากพยานอาจถูกข่มขู่ คุกคามหรือเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิทธิเสรีภาพของพยานหรือบุคคลในครอบครัว อันเนื่องมาจากการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการตรวจสอบการทุจริต จึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองพยานทั้งในระหว่างการไต่สวนข้อเท็จจริงและภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยความผิดด้วย

จากการศึกษาถึงปัญหาดังกล่าว ทำให้ทราบว่า หากมีการนำมาตรการคุ้มครองพยานของต่างประเทศมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของการพิจารณาคดีทุจริตของประเทศไทย ย่อมสามารถใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ ตามมาตรการคุ้มครองพยานได้ เนื่องจากศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริง รวมทั้งมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี และต้องมีการบัญญัติกฎหมายที่จะนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคดีทุจริตอย่างชัดเจน เช่น กำหนดให้การคุ้มครองพยานโดยใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานไว้พระราชบัญญัติประกอบวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.2559 เช่นเดียวกับกรณีของประเทศเยอรมนีที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้ศาลพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการมีคำสั่งให้ใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยาน เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน

ส่วนการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพยานหรือข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนข้อเท็จจริงในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยชี้มูลความผิดทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้กระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานบุคคลที่เข้ามามีเกี่ยวข้องกับการกระบวนการตรวจสอบและไต่สวนการทุจริต การนำมาตรการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 มาบังคับใช้กับการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานทุจริต โดยให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการส่งรายงานและสำนวนการไต่สวนไปยังผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อดำเนินการทางวินัย และอาจพิจารณามีมติไม่เปิดเผยรายงานและสำนวนการไต่สวน หากปรากฏว่าจะกระทบต่อความปลอดภัยของพยานที่เกี่ยวข้องในสำนวนคดี ก็จะส่งผล

ให้พยานได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่และไม่กระทบต่อหน้าที่การงานที่ต้องปฏิบัติ อยู่ในหน่วยงาน

นอกจากนี้ ระยะเวลาการให้ความคุ้มครองต้องพิจารณาเหตุซึ่งอาจเกิดขึ้นภายหลังจากที่ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยให้ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไป โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช.

อาจมีมติให้ความคุ้มครองต่อไปอีกระยะเวลาหนึ่ง หากปรากฏพฤติการณ์แห่งความไม่ปลอดภัยยังคงมีอยู่ หรือพยานอาจได้รับการกลั่นแกล้งในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการ พื้นฐานในการสร้างมนุษยธรรมให้แก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมและ การใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ทั้งนี้เพื่อสร้างมาตรการคุ้มครองพยานที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามแนวทางในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต และเพื่อให้กระบวนการยุติทางอาญาบรรลุผลและมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ โดยผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการไม่สามารถใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานในชั้นพิจารณาคดี ข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเดิม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.2559 เพื่อให้มาตรการดังกล่าวที่ใช้ในชั้นไต่สวนของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังคงมีผลใช้บังคับไปพลาง ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น รวมทั้งมีการยกเว้นการ ระบุนามของพยานไว้ในบัญชีระบุพยาน ซึ่งจะทำให้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่ระบุตัวพยานสามารถใช้ในชั้นพิจารณาคดีได้ ดังนี้

1.1 เพิ่มเติมบทบัญญัติ เป็นมาตรา 15/1 ความว่า “ในคดีที่อัยการสูงสุด พนักงานอัยการ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ หากรายงานและสำนวนการไต่สวน มีการ ปกปิดข้อมูลของพยาน โดยมีการใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของพยาน การส่ง รายงานและสำนวนการไต่สวน ตามมาตรา 15 วรรคสอง ให้ยังคงใช้มาตรการดังกล่าวไปพลางก่อน และ ยกเว้นการระบุนามของพยานดังกล่าวในเอกสาร ซึ่งพยานหลักฐาน และจัดให้มีการเก็บรักษาข้อมูลของ พยานที่ปกปิดตัวตนไว้เป็นการลับ จนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

1.2 เพิ่มเติมบทบัญญัติ เป็นมาตรา 25/1 ความว่า “การสืบพยานบุคคลที่ใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ ซึ่งมีการปกปิดในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้ ดำเนินการด้วยวิธีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพและให้มีการแปลงเสียงพยาน และศาลอาจ พิจารณาให้คู่ความสามารถถามพยานนั้นได้”

2. ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพยานหรือข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนข้อเท็จจริง ในกรณีที่ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยชี้มูลความผิดทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เสนอแนะให้มีการแก้ไขเดิม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 เพื่อให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นของการเปิดเผยข้อมูลของพยานในแต่ละ สำนวนที่อาจจะกระทบต่อความปลอดภัยของพยาน ประกอบกับการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะต้อง ไม่กระทบ ต่อรูปคดีหรือความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแส หรือผู้ซึ่งเป็นพยาน ทั้งนี้

เพื่อให้การคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบการทุจริต ดังนี้

2.1 เพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 91 เป็นวรรคสาม ความว่า "ทั้งนี้ การส่งรายงาน ส่วนงานการไต่สวน และเอกสารหลักฐาน ตามวรรคหนึ่ง (2) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องพิจารณาถึงความเหตุผลและความจำเป็นโดยไม่กระทบต่อรูปคดีหรือความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแส หรือผู้ซึ่งเป็นพยาน และมีคำสั่งห้ามมิให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนเปิดเผยส่วนงานการไต่สวน โดยเฉพาะผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแส หรือผู้ซึ่งเป็นพยาน หรือกระทำการใดอันจะทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าว ตามมาตรา 36"

3.ปัญหาระยะเวลาการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือพยานภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยให้ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไป ขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการคุ้มครองช่วยเหลือพยาน พ.ศ.2562 เพื่อให้ระยะเวลาการให้ความคุ้มครองมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และทำให้พยานได้รับความคุ้มครองไปจนถึงภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยให้ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไปด้วย ดังนี้

3.1 แก้ไขเพิ่มเติมข้อ 18 เป็นความว่า “ในระหว่างการไต่สวนข้อเท็จจริง หรือภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีคำวินิจฉัยว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดมีมูลความผิดทางอาญาหรือทางวินัย ตามมาตรา 90 ให้การคุ้มครองช่วยเหลือพยานสิ้นสุดลง เมื่อมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้.... และเพิ่มเติมวรรคสาม ความว่า “หากปรากฏพฤติการณ์แห่งความไม่ปลอดภัย เกิดขึ้นภายหลังจากที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีคำวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง หรือกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้ข้อกล่าวหาเป็นอันตกไป คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจพิจารณาให้ความคุ้มครองช่วยเหลือพยานต่อไปจนกว่าพฤติการณ์แห่งความไม่ปลอดภัยเปลี่ยนแปลงไป หรือกรณีที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองอีกต่อไป”

## เอกสารอ้างอิง

เข้มชัย ชุตินวงศ์.คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร:สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2563.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 พ.ศ. 2560 - 2564.กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., 2560.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และระเบียบ ประกาศ คำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561.กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน  
ป.ป.ช., 2562.

อุดม รัฐอมฤต.คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564